

بسم الله الرحمن الرحيم

تدبر در قرآن

سوره مبارکه فیل

استاد ضرابی- آبان ۱۳۹۹

جلسه چهارم ۹۹/۸/۱۷

آیه شریفه : «وَأَرْسَلَ عَلَيْهِمْ طَيْرًا أَبَابِيلَ (۳) - و بر سر آنها دسته دسته پرندگانی ابابیل فرستاد (۳)»

عنوان: شعور پنهان سکنه آسمان

یکی از حقایقی که در این آیه شریفه رخ نموده است، شعور و قدرتی است که از کارگزاران الهی به ظهور و بروز می‌رسد، چهره آنها برای دشمنان دین خدا خشن و رعب‌انگیز است اما برای اهل ایمان بشدت زیبا و دلپذیر.

از امام باقر (ع) روایت است که فرمودند: «قَالَ كَانَ طَيْرٌ سَافٌ جَاءَهُمْ مِنْ قِبَلِ الْبَحْرِ رُءُوسُهَا كَأَمْثَالِ رُءُوسِ السَّبَّاحِ وَ أَظْفَارُهَا كَأَظْفَارِ السَّبَّاحِ مِنَ الطَّيْرِ مَعَ كُلِّ طَائِرٍ ثَلَاثَةُ أَحْجَارٍ فِي رِجْلَيْهِ حَجْرَانِ وَ فِي مَنْقَارِهِ حَجْرٌ - پرندگانی بودند که نزدیک به زمین پرواز می‌کردند و از جانب دریا به سوی آنان آمدند، سرهایشان همچون سر درندگان بود و چنگال‌هایشان همچون چنگال پرندگان درنده. هریک سه سنگ با خود داشت، دو سنگ در دو پایش و سنگی بر منقارش. این پرندگان شروع به ریختن سنگ بر سر آن‌ها کردند، چنان که تن‌هایشان پر از آبله شد و از این بلا جان باختند. پیش از آن واقعه چنان آبله‌ای کس ندیده بود و پیش از آن روز و نیز پس از آن، چنان پرندگانی دیده نشد. کسانی که از آن جمع در آن روز جان سالم به در بردند، رو سوی حضرموت گذاشتند و چون به آن بیابان که پائین

تر از یمن بود رسیدند، خداوند سیلی بر آنان فرستاد و همه را غرق کرد. حال آن که پیش از آن روز به مدّت پانزده سال هیچ آبی در آن بیابان دیده نشده بود. آن سرزمین بدین خاطر که جایگاه مَوْت آنان شد، حَضَرَمَوْت نام گرفت» (الکافی ج ۸ ص ۸۴)

خداوند متعال این مأموران الهی را نسبت به مؤمنین مهربان و بسیار دوست‌داشتنی قرار داده است. و از آنان با تعبیر «عِبَادُ مُكْرَمُونَ - بندگان گرامی خدا» یاد می‌کند (انبیاء/۲۶) «فرشتگانی که تسبیح و حمد پروردگار خود را بجا می‌آورند و برای کسانی که در زمین هستند استغفار می‌کنند. - وَالْمَلَائِكَةُ يُسَبِّحُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَيَسْتَغْفِرُونَ لِمَنْ فِي الْأَرْضِ» (شوری/۵)

تو با خدای خود انداز کار و دل خوش دار که رحم اگر نکند مدعی خدا بکند

عنوان: کارگزارانی دیگر از انبیاء و اولیاء علیهم السلام

بسیاری از کارگزاران الهی، گذشتگان از انبیاء، اولیاء و اوصیاء، شهداء، صدیقین و صالحین از سکنه آسمان هستند که هر یک به تناسب، مأموریت‌هایی را بر عهده دارند، همانگونه که وقتی در دنیا زندگی می‌کردند در تحقق فرمان الهی بسیار کوشا بوده‌اند و نقش مؤثری ایفا می‌کردند.

بار دیگر از ملك پیران شوم آنچه اندر و هم ناید آن شوم

وز ملك همه بایدیم جستن ز جو كل شيء هالك الا وجهه

و نیز برخی از این کارگزاران، بندگان خوب خداوند که در میان مردم، به گمنامی زندگی می‌کنند: «أَهْؤُلَاءِ الَّذِينَ أَقْسَمْتُمْ لَا يَنَالُهُمُ اللَّهُ بِرَحْمَةٍ ادْخُلُوا الْجَنَّةَ لَا خَوْفٌ عَلَيْكُمْ وَلَا أَنْتُمْ تَحْزَنُونَ- آیا آنهایی (از مؤمنان) که سوگند یاد می‌کردید که خدا آنان را مشمول عنایت و رحمت خود نمی‌گرداند اکنون مقامشان را می‌بینید؟ (به همانها امروز خطاب شود که) در بهشت بی هیچ خوف و اندیشه و بی هیچ گونه حزن و اندوه داخل شوید.» (اعراف/۴۹)

ولیکن گاهی در برخی حوادث تاریخی راز این حقیقت پنهان از پرده برون می‌افتد و برای همگان هویدا می‌شود؛ اما افسوس که اهل غفلت چه زود از یاد می‌برند. این مأموران الهی در انجام مأموریت خویش عوامل طبیعی این عالم را نیز به کار می‌گیرند، اما به نحوه دخالت این عوامل طبیعی نگاه کنید، کدام انسان بیداری است که انبوه پرنندگان مهاجمی را ببیند که در دهان خود سنگ حمل می‌کنند و با هماهنگی تمام بر سر دشمنان خدا می‌ریزند ولی تدبیر حاکم بر جهان را نبیند و حس نکند؟

اهل جنگ و جبهه در مرز و بوم ایران اسلامی و مجاهدان و اهل ایمان از دیگر بلاد، از این حوادث، فراوان به خاطر دارند که یاد و خاطره‌ی همه آنها گرامی باد.

نه فلک راست مسلم نه ملک را حاصل آنچه در سر سویدای بنی‌آدم از اوست
به حلاوت بخورم زهر که شاهد ساقیست به ارادت ببرم درد که درمان هم ازوست

عنوان: پیام عام و همه شمول

پیام عام و همه شمول این آیه شریفه این است که: حضور ملائکه و کارگزاران الهی را حس کنیم، و در تحصیل سنخیت و همراهی آنان در اطاعت فرمان خدا و مبارزه با دشمنان دین خدا، از هیچ تلاش و کوششی فروگذار نکنیم. هم در دنیا و هم در ورود به ملکوت که سرنوشت محتوم همه ماست، چه در مسیر بهشت چه در مسیر جهنم. ملائکه الهی در هر دو مسیر اجرا کنندگان اوامر الهی هستند.

کسی که در دنیا دائما در مواجهه با ملائکه است و خوب و بد رفتارش باعث خوشنودی یا آزار آنها می‌شود و قرار است ابدیتی را هم با ملائکه الهی سپری کند، چگونه وجود آنها را از قلم می‌اندازد و حضور آنها را نادیده می‌گیرد؟

از آنجا که دنیا مزرعه آخرت است تا در اینجا سنخیتی معنوی و ملکوتی حاصل نشود در آخرت که باطن دنیاست نیز جز دوری و بیگانگی با آنها نصیب نخواهد شد.

من پشه ام، از لطف تو طاووس شوم يك قطره ام، ازيم تو قاموس شوم

گر لطف کنی، پربگشایم چو ملك آماده پابوس شه طوس شوم

سراسر قرآن کریم پر است از بیان نقش پر رنگ ملائکه‌ای الهی که عهده‌دار اداره امور زندگی ما در دنیا و آخرت هستند: وساطت در نزول وحی و ابلاغ پیام الهی به پیامبران، تدبیر امور عالم و وساطت در وصول فیض الهی به مخلوقات،

استغفار و شفاعت برای مؤمنان و امداد آنان، لعن کافران، ثبت اعمال بندگان و قبض روح آنان در هنگام مرگ. گروهی از ملائکه در بهشت مستقرند و گروهی نیز نگهبان دوزخ و دوزخیان اند. «يَنْزِلُ الْمَلَائِكَةُ بِالرُّوحِ مِنْ أَمْرِهِ عَلَى مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ (نحل / ۲)». فرشتگانی که مأموریت ثبت اعمال بندگان را دارند «كِرَامًا كَاتِبِينَ (انفطار / ۱۱)» ملائکه پیام‌آور از سوی پروردگار بسوی بندگان، «الْحَمْدُ لِلَّهِ فَاطِرِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ جَاعِلِ الْمَلَائِكَةِ رُسُلًا (فاطر / ۲-۱)» قابضان ارواح مؤمنین «قُلْ يَتَوَفَّاكُم مَلَكُ الْمَوْتِ. (سجده / ۱۱)» و گیرندگان جان شریف انبیاء علیهم السلام «تَوَفَّاهُ رُسُلُنَا (انعام / ۶۱)»، «فَالْمُدَبِّرَاتِ أَمْرًا (نازعات / ۵)»، «فَالْمُقَسَّمَاتِ أَمْرًا (الذاریات / ۴)»

در روایتی از امام صادق علیه‌السلام پرسیدند آیا عدد فرشتگان بیشترند یا انسان‌ها؟ فرمود: «سوگند به خدایی که جانم به دست اوست فرشتگان خدا در آسمان‌ها بیشترند از عدد ذرات خاک‌های زمین و در آسمان جای پای نیست مگر اینکه در آنجا فرشته‌ای تسبیح و تقدیس خدای کند.» (بحار الانوار / ج ۵۹ / ص ۱۷۶ / ح ۷)

نکته مهم این است که همه این کارگزاران الهی خدانما هستند و در آئینه وجود خود، خدا را نشان می‌دهند و به خود دعوتی ندارند.

روی بنما وجود خودم از یاد ببر خرمن سوختگان را همه گو باد ببر

عنوان: لزوم معرفت جنود عقل و جهل در دفاع از کعبه دل

این نکته را نباید از نظر دور داشت که صحنه دفاع ابابیل از خانه خدا، چهره دنیایی یک حقیقت ملکوتی است که آن، دفاع ملائکه از کعبه دل است. دلی که

در روایات، حقیقت خانه خدا و عرش الرحمن خوانده می‌شود. مؤمنین باید با روح بندگی و خدا محوری و معرفت به خدا، قلب را که حقیقت خانه خداست مملو از نور و روشنائی کنند. و آن را با سپاهی از ملائکه خدا که مظهر اسماء و صفات او هستند، در برابر لشکریان شیطان که همه از سنخ خودپرستی و خودخواهی‌اند، تجهیز کنند تا از حریم خانه خدا که کعبه دل و قلب مؤمن است دفاع کنند.

تو حاکمی مرا سر بر آستانه توست مکن خراب ملک دلم که خانه تست

بنابراین جنود رحمان و لشکر شیطان را باید شناخت .

در روایت امام صادق ع جنود رحمان و لشکر شیطان به جنود عقل و جهل تعبیر شده است امام صادق (ع) فرمود: «اعْرِفُوا الْعَقْلَ وَ جُنْدَهُ وَ الْجَهْلَ وَ جُنْدَهُ تَهْتَدُوا - عقل و جنودش را و جهل و جنودش را بشناسید، تا هدایت پیدا کنید.» (کافی ج ۱، ص ۲۱)

از این جا معلوم می‌شود که معرفت عقل و جهل و جنود آنها مقدمه ای برای هدایت است که با تحصیل فضایل اخلاقی و ترک رذایل آن حاصل می‌شود و حاصل آن هدایت به معرفه‌الله خواهد بود. حاصل اینکه: جنود رحمان را رایگان به دفاع از کسی نمی‌گمارند و ایمنی از لشکر شیطان را رایگان به کسی نمی‌بخشند. باید با عمل به شریعت مقدسه و با احیاء فضائل انسانی و ترک صفات شیطانی به معرفت خدا رسید که مقصود و مقصد از همه چیز است.

ز ملک تا ملکوتش حجاب بردارند هر آنکه خدمت جان جهان نما بکند

طیب عشق مسیحا دمست و مشفق لیک چو درد در تو نبیند کرا دوا بکند